

ПРОЕКТ

ОБЩИНА ВАРНА

СТРАТЕГИЯ

ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА АСОЦИАЛНОТО

ПОВЕДЕНИЕ И ПРАВОНАРУШЕНИЯ НА ДЕЦА

В ОБЩИНА ВАРНА

2010 - 2014 ГОДИНА

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

I. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА.

1. Законодателство.

2. Институционална рамка.

3. Децата в община Варна – рискови групи, състояние, тенденции, анализ на превантивната дейност.

II. ПРИНЦИПИ, НА КОИТО СЕ ОСНОВАВА СТРАТЕГИЯТА

III. ОСНОВНА ЦЕЛ НА СТРАТЕГИЯТА

IV. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЗАДАЧИ И ПОДЗАДАЧИ

V. УПРАВЛЕНИЕ И ФИНАНСИРАНЕ

VI. СЪТРУДНИЧЕСТВО

ИЗПОЛЗВАНИ ПОНЯТИЯ

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и правонарушения от деца е продължение на активната политика, провеждана от община Варна през последните години. Проявите на асоциално поведение, както и престъпността сред децата, са едни от сериозните социални проблеми на обществото, поради което държавата и нейните институции, обществото като цяло, са длъжни да предприемат различни по своя характер превантивни мерки. Всяка държава в преход към демократизация на обществото е необходимо да развива превенция по отношение на детската престъпност.

През последните години Република България осъществи значителен напредък в процеса на усъвършенстване на системата за превенция и противодействие на правонарушенията, извършвани от малолетни и непълнолетни. Въпреки това, както в повечето страни в преход, процесът на развиване и реформиране на системата за младежко правораздаване продължава. Необходимо е непрекъснато да се отчитат социалните и икономически проблеми, възникнали в резултат на световната финансова криза, проблеми, пред които са изправени най-уязвимите част от населението - децата и техните родители.

Общинската стратегия за превенция и противодействие на детското асоциално поведение и престъпления на деца в община Варна е резултат от:

- *наблюдаваната тенденция на нарастваща агресия сред децата и извършването на убийство на дете от дете на територията на община Варна през 2009 година;*
- *потребността от ранно-превантивна дейност за намаляване на противообществените прояви и престъпления, извършвани от малолетните и непълнолетните;*
- *необходимостта от развиване и укрепване на системата за превенция и противодействие на детското асоциално поведение на територията на община Варна;*

Изработването на стратегията е отражение на стремежа на община Варна по посока на хармонизиране на българското законодателство с международните стандарти и прилагане на националните нормативни документи в областта на детското асоциално поведение на общинско равнище.

Стратегията обхваща петгодишен период на изпълнение и включва децата от община Варна на възраст 5 - 18 години.

Настоящата стратегия е структурирана в шест части. Първата част разглежда състоянието, тенденциите и анализира превенцията сред уязвими групи лица – деца в риск и деца, извършители на противообществени прояви и престъпления. Втора, трета и четвърта част от структурата на настоящата стратегия обхващат принципите, основната цел, стратегическите задачи и подзадачи, залегнали в нея. Последните две части от съдържанието на стратегията разглеждат въпроси като управление, финансиране и сътрудничество на институциите, които имат отношение към работа с деца с асоциално поведение на територията на община Варна.

Тази стратегия е съобразена и със следните национални и общински стратегии:

- Национална стратегия за борба с престъпността*
- Национална стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетните и непълнолетните (2003)*
- Национална стратегия за детето 2008-2018*
- Национална стратегия за борба с наркотиците 2009-2013*
- Общинска стратегия за превенция на ХИВ/СПИН 2009-2014*

Успехът на настоящия документ зависи от ангажирането на всички заинтересувани страни по проблема асоциално поведение и правонарушения на децата в община Варна, в подкрепа на местната власт при реализирането на стратегията.

I. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА.

I.1. Законодателство

Няколко са основните международни документи, които имат отношение към превенцията и противодействието на асоциалното поведение на децата:

- ✓ Конвенция на ООН за правата на детето, ратифицирана от Р. България 1991 година;
- ✓ Правилата на ООН относно минималните стандарти за осъществяване на правосъдие по отношение на ненавършилите пълнолетие лица (1985 година, Пекински правила);
- ✓ Насоките на ООН за превенция на правонарушенията на ненавършилите пълнолетие лица (1990 г. Ръководни насоки от Риад)
- ✓ Правила на ООН относно минимални стандарти за мерките, несвързани с лишаване от свобода (Токийски правила, 1990 г.)

Съветът на Европа прие и редица актове по отношение на детското асоциално поведение и престъпленията, извършвани от непълнолетни, които Р.България спазва като пълноправен член на Европейския съюз от 2007 година, а именно:

- ✓ Европейската конвенция за упражняване правата на детето, 1996 г.;
- ✓ Препоръка (87)20 относно обществените мерки срещу противоправните деяния на ненавършилите пълнолетие лица;
- ✓ Препоръка (2000)20 относно ролята на ранната психосоциална интервенция за превенция на престъпността;
- ✓ Препоръка (2000)22 относно подобряване прилагането на Европейските правила за санкциите и мерките в социална среда.

На национално равнище, за да синхронизира българското законодателство с международните и европейски документи, Р. България прие основни нормативни документи като:

- ✓ Закон за закрила на детето (2000) и Правилник за неговото приложение (2003);
- ✓ Закон за изменение и допълнение на Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (2004);
- ✓ Наказателно – процесуален кодекс (2006).

Следва да се има предвид, че на общинско равнище след приемането на “Национална стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетни и непълнолетни” (2003), както и “План за действие по изпълнение на Националната стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетни и непълнолетни” (2003-2006), Община Варна разработи и прие с решение на извънредна сесия на Общински съвет – Варна през ноември 2004 година “Програма за превенция на асоциалното поведение и престъпленията на малолетни и непълнолетни - 2005”, като обособи специална структура в общината – дирекция “Младежки дейности и спорт”, която координира изпълнението на програмата. След приключване на програмата Общински съвет – Варна гласува нова “Програма за превенция на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – 2007 “.

От 2008 година със създаването на дирекция “Превенции” в структурата на община Варна, местната политика по превенция и противодействие на детското асоциално поведение е залегнала в обща програма на дирекцията ”Превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора”, с четири направления, едно от които е

“Превенция и противодействие на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните”.

I.2. Институционална рамка

Противодействието на детското асоциално поведение и мерките, които са алтернатива на наказанието по отношение на децата-правонарушители, са регламентирани със Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (ЗБППМН). С този закон е уредена дейността и функциите на системата за превенция и противодействие на детското асоциално поведение.

Съгласно Закона на територията на община Варна съществува съвременна, добре структурирана и функционираща система, която включва:

Общинска и местни комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (седем местни комисии в петте административни района на общината, както и в км. Каменар и км. Тополи) се ръководят и контролират от Централната комисия за БППМН към Министерски съвет на Р. България; разкрити са през 2004-2005 година и функционират целогодишно два центъра за социална превенция – в район “Приморски” и в район “Владислав Варненчик”, пет консултативни кабинета за социална превенция, помощни органи на местните комисии (“Одесос”, “Младост”, “Аспарухово”, км.Каменар, км. Тополи), в които съгласно статутите им, се извършва индивидуална и групова консултативна работа в изпълнение на мерките по ЗБППМН спрямо деца и техните родители, от 58 обществени възпитатели. Председатели на местните комисии за БППМН са кметовете на административните райони и кметства в община Варна, а на Общинската комисия за БППМН – председател е заместник – кмет на община Варна. Общинската комисия координира и ръководи работата на местните районни комисии за БППМН в община Варна по ЗБППМН.

Училищни комисии за превенция на противообществените прояви на ученици (УКПППУ)

Изградени са в училищата на община Варна и осъществяват ранно-превантивна дейност, проучват причините и условията за извършване на противообществени прояви от учениците и участват в разработването на училищни превантивни програми, като активно подпомагат училището в дейности, насочени към ранна превенция на асоциалното поведение на учениците. Училищните комисии се ръководят от помощник-директорите на съответното училище в тясно взаимодействие с инспектора от детска педагогическа стая, социалните работници от отдела за закрила на детето, към дирекция “Социално подпомагане”. Училищните комисии за ПППУ, нямат ясен статут - работят по методически насоки, разработени от Министерството на образованието, младежта и науката (МОМН) и от Общинската комисия за БППМН - Варна.

Детски педагогически стаи (ДПС)

В Областна дирекция на МВР – Варна, сектор “Криминална полиция”, съгласно Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, работят на териториален принцип десет инспектора от детска педагогическа стая към съответните районни управления на МВР. Тяхната дейност се регламентира с Правилник за детските педагогически стаи, обвързана е с дейността на местните комисии за БППМН, и се изразява в издирвателна, санкционираща и консултативна

дейност за ранна и вторична превенция на децата от извършване на противообществени прояви и престъпления.

На територията на общината се намира и *Дом за временно настаняване на малолетните и непълнолетните (ДВНМН) към Областна дирекция на МВР - Варна*, който обслужва територията на Североизточна България. В Дома се настаняват по предложение на инспекторите от детска педагогическа стая, на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, на дирекция “Социално подпомагане” деца, на които не може да се установи местожителството, заловени са в скитничество, просия, проституция, злоупотреба с алкохол, употреба на наркотици и други упойващи вещества, извършили противообществена проява и изпаднали в безнадзорност. Престоят в Дома е ограничен, като престой над 24 часа се разрешава от прокурор.

По Закона за закрила на детето е създадена *междуведомствена комисия за детето в община Варна* с председател заместник-кмет на община Варна. Към общинската дирекция “Социално подпомагане” са ситуирани отделът за закрила на детето и Център за обществена подкрепа (ЦОП), в който се изпълняват мерки по Закона за закрила на детето от неправителствени организации - доставчици на социални услуги.

Областна пробационна служба – Варна се състои от четири звена: Приморски, Младост, Одесос, Аспарухово и има 26 служители - пробационни инспектори. Пробацията е вид наказание, алтернативно на лишаването от свобода. Налага се на лица, извършили престъпления с ниска степен на обществена опасност (за които се предвижда наказание "лишаване от свобода" до три години). В чл. 42а от Наказателния кодекс (НК) това наказание е определено като съвкупност от ограничителни мерки за контрол и въздействие без лишаване от свобода. Обект на пробацията са непълнолетните с навършени 16 години, извършители на престъпления с ниска степен на обществена опасност, условно осъдени непълнолетни; предсрочно освободени непълнолетни.

На територията на община Варна е създаден през 1997 година *Дом “Гаврош”* като приют за безнадзорни деца. До настоящият момент през него са преминали близо 1000 деца на възраст от 7 до 18 години. Понастоящем Сдружение „Гаврош” реализира изпълнението на дейности в няколко социални услуги:

- *“Център за временно настаняване на безпризорни деца”* - функционира като държавно делегирана дейност в самостоятелна сграда с капацитет 15 места през 2006 г. Максималният престой за дете в центъра е 3 месеца. Децата се настаняват със заповед на отдел „Закрила на детето” и престоят им бива прекратен при решаване на проблема с връщане в семейството, настаняване в друга институция или приемни семейства.

- *“Дневен център”* за деца на улицата с капацитет 20 места има за цел подпомагане на физическо оцеляване, подкрепа, ограмотяване, професионална и социална интеграция на децата на улицата на град Варна и превантивна работа в ромската общност.

Общинската и местните комисии за БППМН имат изключително плодотворно сътрудничество със Сдружение “Гаврош” през годините при кризисни случаи с деца, изпаднали в безпризорност и настанени в Дом “Гаврош”, както и в съвместна работа по проекти, свързани с обучения и прилагане на методиката на Сдружението за превенция на насилието от и над деца във всички комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните на територията на община Варна.

Системата за превенция на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в община Варна функционира в пълно взаимодействие между звената

по Закона за борба срещу противообществените прояви от деца. Местните комисии в община Варна развиват успешни взаимоотношения и обменят добри практики с общини като София, Пловдив, Стара Загора, Севлиево, Каварна, Шумен, Търговище, Попово, Разград, Силистра, Русе, Несебър, Плевен, Габрово, Елена и др.

I.3. Децата в община Варна

А) Обща характеристика на децата в община Варна - състояние, тенденции, анализ на общопревантивната дейност.

Основно населението на общината е локализирано на територията на гр. Варна и към 14.03.2005 година по данни на ГРАО то възлиза на 349 715 души, т.е около 69,78% от населението на областта. Децата са 54 440 и представляват 17,04 % .

За Община Варна е трайна тенденцията за увеличаване на естествения прирѐст, поради повишаване на раждаемостта и намаляване на детската смъртност (под средните стойности за страната – данни от 2005 г.). Градът има значителен демографски потенциал. Това се дължи на по-големите икономически и социални възможности, които той предлага като инвестиционен и туристически център.

При намаление на населението в страната в периода на двете преброявания (1992 г. и 2001 г.) с 558 416, населението в Община Варна се е увеличило с 5 128, а само за периода 2007-2008 година - с 25 000 жители. Поради промяна на местоживеенето средният брой на прииждащите в общината от други населени места деца е приблизително 150 за една година.

По данни на общинска дирекция “Образование” и РИО на МОМН в сегашния си вид мрежата от детски и общински заведения във Варна е създадена през 60 - те години на ХХ век, за да задоволява определени обществени и образователни потребности, различни от днешните.

Общинската образователна система включва 47 училища, от които: 1 начално училище, 26 основни училища, 10 средни общообразователни училища, 6 профилирани гимназии, 1 общинска професионална гимназия, 1 спортно и 2 специални училища; 4 общински обслужващи звена: Средношколско общежитие, Общински детски комплекс, НАОП “Н.Коперник”, Логопедичен център.

На територията на града са 12 професионални гимназии на държавно финансиране, 10 частни училища, Националното училище по изкуствата ”Добри Христов”, СОУ за деца с нарушено зрение ”Проф.Иван Шишманов” и Ресурсен център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности; мрежа от центрове за деца със специални образователни потребности..

Мрежата от общински детски заведения за предучилищна подготовка на град Варна е представена от 52 градини, разпределени по вид, както следва: 34 целодневни детски градини, 18 обединени детски заведения /с яслени групи/; 2 специални детски градини/ за деца с увреждания и хронични заболявания, 1 седмична детска градина. В три от детските градини има ношуващи групи: ОДГ 9, ОДЗ 31, ОДЗ 6.

Общият брой на групите в детските заведения към месец октомври 2009 е 381, от които 27-яслени. Децата, обхванати в детските градини за същия период са 9576, в това число 625 в яслени групи и 2232 деца в 80 групи за задължителна подготовка за училище една година преди постъпване в първи клас.

Динамиката на броя на учениците в общинските училища:

2005/2006 г. – 31 218 ученици;

2006/2007 г. – 30 830 ученици;

2007/2008 г. – 31 261 ученици;

2008/2009 г. - 29 674 ученици.
2009/2010 г. – 29 279 ученици.

От посоченото до тук, община Варна има изключително широк диапазон от видовете детски и учебни заведения и обслужващи децата и учениците звена, съответстващ в пълна степен на европейското образователно пространство.

През последните години в общинските училища на територията на община Варна се въведе “Общинска програма за образователна интеграция на децата и учениците в неравностойно социално положение от различни етнически групи 2008 - 2010 година, финансирана от общинския бюджет на стойност 200 000 лв. Програмата извежда като основна цел за образователната система във Варна равен достъп до качествено образование на децата и учениците от етническите малцинства, чрез диференциране на грижата спрямо техните различни потребности. Община Варна успешно реализира проекти по ОП “Развитие на човешките ресурси” - по схема “Да направим училището привлекателно за младите хора” и схема “Създаване на благоприятна мултикултурна среда за практическо прилагане на интеркултурно образование и възпитание”, по Национална програма за по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст и други национални програми в областта на образованието, в съответствие с Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищно възпитание и подготовка 2006-2015 и Програмата за развитие на образованието, науката и младежките политики в Република България 2009-2013 г.

През 2007 година с решение на Общински съвет в Община Варна е създаден “Общински форум за институционално взаимодействие”. Форумът обединява държавни общински институции и други организации с отношение към образованието и съдейства за координацията и взаимодействието между институциите и училищните общности в дейността им за защита на интересите и правата на децата, тяхното обучение и възпитание.

В края на 2007 година във всички административни райони и кметства на територията на община Варна е проведено представително социологическо проучване “Агресията сред учениците във Варна”, което обхваща 1308 ученици в три възрастови групи – 9-10 години, 11-14 години и 15-18 години. Проведена е работа и във фокус – групи с 80 родители и 70 ученици. Резултатите от изследването показват, че децата във Варна са изключително чувствителни към проблемите, свързани с агресията в училище и извън него, в семейството, сред връстниците им. Децата и в трите възрастови групи възприемат агресията като нееднозначно, сложно явление с многообразието от нейни форми, прояви, причини. Учениците осъзнават необходимостта от контрол на поведението си и са строги в оценките, както към родителите и семейството, така и към училището и учителите. Резултатите от мащабното изследване очертават основният фактор за ограничаване, регулиране и подобряване на агресията при децата - оптимизацията на отношенията с родителите, с хората от най-близката на детето среда, създаване на условия и организация в училище, за да се превърне то в желана територия за учениците.

Тези данни се потвърждават и от социологическо проучване, проведено през 2005 година от РИО на МОМН, според което конкретната работа на учителите, педагогическите съветници, училищните психолози, административните ръководства по справяне с агресията в училищата може да се сведе най-общо да следните модели: въздействие върху нагласите на учениците, наказание на агресивните поведенчески модели в училище, поощряване и награждаване на позитивни поведенчески модели на

децата, психологическа и педагогическа помощ и подкрепа, работа с родителите за привличане към учебно-възпитателната дейност в училище.

Традиционни за община Варна в областта на превенцията на асоциалното поведение на децата са: “Програма за превенция на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните”, финансирана от община Варна през 2005-2008 година на обща стойност 349 700 лв., която като изпълнение включва общински дирекции и държавни институции, свързани с проблематиката; “Програма за превенция на употребата на наркотици в училищата” за ученици 8-12 клас, която се реализира в 33 варненски училища; програма “Работа на полицията в училище” на Областна дирекция на МВР, финансирана за осма поредна година от община Варна, която се реализира ежегодно от инспекторите от детска педагогическа стая във варненските училища; разработват се и се издават ежегодно методически сборници и материали, свързани с превенция на асоциалното поведение от Общинската и местните комисии за БППМН; ежегодно се провеждат информационни кампании “Открити дни на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните” на територията на всички райони и кметства в общината, съпроводени със състезания, дискусии за агресията и насилието, наказателната отговорност на децата в страната, овладяване на правила за безопасно поведение на улицата.

В община Варна се реализират пилотно от 2009 година няколко превантивни програми: “Училищно базирана програма за превенция на трафика на хора”, “Училищна програма за превенция на агресивното поведение I-IV клас”, “Програма за превенция на рисковете, свързани с употреба на алкохол и цигари, сред ученици V-VII клас”, разшири се инициативата “Училище за родители”, “Програма за финансиране на проекти, осъществявани от неправителствени организации за превенция на рисковото поведение сред млади хора (употреба на психоактивни вещества, асоциално поведение, риск от инфектиране с ХИВ/СПИН или трафик на хора)” от 2009 година за 100 000 лв..

От януари 2010 г. община Варна, дирекция „Образование“, постави началото на нова програма „Детски умения“, насочена към по-добро партниране между родители и учители в детските градини на Варна. Програмата е изградена върху идеята, че в повечето случаи проблемите на децата могат да бъдат разглеждани като липса или слабост на дадено умение. Тя е насочена към оказване на помощ на възрастните да обучават децата сами и с подкрепата на естествената им заобикаляща среда да решават собствените си проблеми чрез овладяване на необходими умения.

Положените усилия от страна на ресорни дирекции с община Варна, на институции, организации, свързани с превенцията и противодействието на правонарушенията от деца, са много и пряко свързани с техните задължения, вменени им по силата на редица закони. Очертава се изводът, обаче, че липсва ясна система за първична превенция на асоциалното поведение на децата в община Варна. Необходим е нормативен регламент на взаимодействието между институциите на национално и местно равнище.

Б) Деца в риск - състояние, тенденции, анализ на превантивната дейност.

Децата в риск са едни от най-уязвимите групи деца - потенциални извършители на противообществени прояви и правонарушения.

Деца, отпаднали от училище

По данни на РИО на МОМН за учебната 2008/2009 година са отпаднали от образователната система в община Варна 188 деца, които се разпределят по следния начин: от I-IV клас - 82 деца, от V-VIII клас – 94 деца, от IX-XIII клас – 12 ученика.

Съществуват обективни страни на училищната среда, които влияят върху риска за отпадане на детето от училище, най-вече в прогимназиален етап, и върху броя на прекараните от него години в училище – наличие и ефективност на предучилищната подготовка, качество и сложност на учебното съдържание, квалификация на учителите, проблемите на обучението в смесени и непълни паралелки и др.

Процесът на превенцията на отпадането трябва да е насочен към преодоляването на образователните причини за отпадане за всеки от етапите на обучение (целево финансиране на целодневно обучение, диагностични материали за ранно откриване на образователни затруднения, ранно професионално ориентиране за учениците и подготовка, стимулираща усвояването на български език) Необходимо е да се предприемат мерки за реинтеграция на отпаднали ученици, които все още могат да се върнат в нормалния цикъл на обучение; разработване и прилагане на образователни програми за отпадналите за по-дълъг срок от 1 учебна година, за които трябва да се търсят други подходящи форми за продължаване на образованието на децата (професионална квалификация с изцяло или частично държавно/общинско финансиране и др.).

Деца, жертви на престъпления

По данни на ОД на МВР- Варна за 2008 година 264 малолетни и непълнолетни лица са жертва на престъпления като от тях малолетни са 96, непълнолетни – 168, като за 2007 година техният общ брой е 323 деца. Предимно децата са жертва на престъпления против собствеността – кражби и грабежи и обсебване на имущество. По-малък процент са жертви на престъпления против личността – изнасилвания, блудства, телесни повреди и др.

Отделът за закрила на детето към дирекция “Социално подпомагане” – община Варна за 2008 година има регистрирани 48 случаи, касаещи насилие над дете. Предимно насилието е извършено в семейството – при 70% от случаите. В повечето случаи (75%) е издадено направление за по-продължителна (от 6 месеца до 1 година) работа с психолог и социален работник към ЦОП за преодоляване на травмите от насилието и работа с родителите с цел предотвратяване на повторна проява на насилие в семейството.

Данните показват, че основно на територията на община Варна престъпленията над деца се извършват във възрастта 14-18 години, като децата са обект на насилие и престъпления, извършвани предимно на улицата, в учебните и детски заведения и в районите около тях, както и на престъпни посегателства в семейството.

Деца, настанени в специализирани институции

По данни на отдела за закрила на детето към дирекция “Социално подпомагане” – община Варна за 2008 година случаите по превенция на изоставянето на деца общо са 176, като от тях успешно приключилите са 77. В случаите на успешна превенция е предотвратено настаняването на децата в специализирани институции.

Мярката “Настаняване в специализирани институции” по Закона за закрила на детето е все още най-често прилаганата мярка спрямо децата, въпреки провежданите активни мерки по превенция на изоставянето от отдела за закрила на детето в община Варна. От общо настанените 291 деца от община Варна в социални институции, 88 са настанени през 2008 г.

Социален учебно - професионален център “Анастасия Д-р Железкова” на ул. “Петко Стайнов” №7 в община Варна, с капацитет 160 места предоставя комплекс от социални услуги, насочени към професионално обучение на деца с намалена възможност за социална адаптация, навършили 16 години и младежи, навършили 18 години. Управлението на Центъра се извършва от община Варна.

Дом за деца, лишени от родителска грижа “Княгиня Надежда” на ул. “Кракра” № 2 с капацитет 30 места е специализирана институция, която предоставя социални услуги по отглеждане и възпитание на деца от 7 до 18 години или до завършване на средно образование, но не повече от 20 години.

Децата, извършители на противообществени прояви, предложени от местните комисии за настаняване в социално-педагогически интернати и възпитателни училища–интернати с потвърдени мерки от Варненски районен съд за 2009 година са четири – две деца са настанени в социално-педагогически интернати и две деца – във възпитателно училище-интернат. Местните комисии за БППМН налагат мярката “настаняване в социално педагогически интернат” и “настаняване във възпитателно училище-интернат” като крайна мярка за малолетните и непълнолетните, които са без семейства, от социално слаби семейства без осъществяване на родителски контрол над децата, на деца с многократно извършени противообществени прояви, като се търси съдействието на социалните служби за финансово подпомагане на семействата и реинтегриране на децата след излизането им от интерната.

Деца с рисково поведение (употребяващи наркотични вещества)

По данни на дирекция “Превенции” лица с комбинирана употреба на канабис (марихуана), стимуланти (амфетамини, кокаин, екстази) и алкохол се наблюдава във възрастта 15-25 г.. Употребата има рекреационен характер (с цел забавление и удоволствие). Съотношението мъже/жени е 3:1. Различни изследвания посочват, че в тази възрастова група между 5 и 7% са употребили поне веднъж в живота си амфетамини, екстази или кокаин и между 30-35% - марихуана. Употребата на тези групи вещества има нередовен, инцидентен характер и започва в непълнолетна възраст. В последно време се наблюдава драматично спадане на средната възраст на лица, употребяващи алкохол с висок риск от възникване на здравни и социални проблеми. Така например в периода 01.10.2008 - 30.09.2009г. случаите с интоксикация, свързана с употреба на алкохол при непълнолетни лица е съставлявала близо 90% от общия брой на непълнолетните лица с интоксикация, свързана с употреба на психоактивни вещества. Посочените тенденции налагат необходимостта от разработването и въвеждането на превантивни програми в училищна възраст, с цел да бъдат информирани децата за последствията от употребата на психоактивни вещества, особено сред учениците в III – X клас.

В) Деца, извършители на противообществени прояви и престъпления в община Варна

Данните от Националния статистически институт сочат, че за последните две години (2007-2008) намалява броят на децата преминали през детска педагогическа стая и през местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в страната като цяло (за 2007 година - 14 592 деца, а за 2008 г.- 13 572 деца).

Броят на извършените правонарушения от **малолетни**, наказателно неотговорни лица, на територията на община Варна по данни на Областна дирекция на МВР – Варна, за 2007 година са 69 противообществени прояви, извършени от 67 малолетни, за 2008 година - 51 прояви от 53 малолетни лица. По отношение на **непълнолетните деца**

на територията на община Варна за 2007 година са извършени 275 престъпления от 243 непълнолетни, през 2008 година са регистрирани 293 престъпления, извършени от 270 непълнолетни лица. Освен това, през 2007 г. от 52 непълнолетни лица са извършени и 78 противообществени прояви, а за 2008 г. от 72 непълнолетни лица са извършени 92 противообществени прояви.

По данни на МВР към 01.01.2009 година контингентът на детска педагогическа стая на територията на община Варна, бележи тенденция на устойчивост и наброява 392 малолетни и непълнолетни лица, като от тях проявени са 331 деца, утвърдени - 61 деца.

Следователно, **на територията на община Варна** се наблюдава намаление на противообществените прояви, извършвани от малолетни лица, но нарастват престъпленията и противообществените прояви, извършвани от непълнолетни лица за периода 2007 – 2008 година.

По отношение на структурата на извършваните престъпления и противообществени прояви водещо място заемат **престъпленията срещу собствеността** (кражби, грабежи, противозаконно отнемане на МПС, повреждане на имущество), като за 2007 г. те съставляват 72% от всички правонарушения на малолетните и непълнолетните лица, извършени на територията на общината, а за 2008 година са нараснали на 78 %. Следват престъпленията срещу личността (нанасяне на телесни повреди, блудство, изнасилване), като за 2007 г. и 2008 година се запазва техният относителен дял (14%).

Близки до тези са данните от Общинската комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и въведената от 2007 година единна информационна система “Гамин” и “Гамино” в община Варна, която регистрира и отчита по основни статистически показатели дейността на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на децата, **живеещи на територията на общината**. През 2007 година местните комисии за БППМН във Варна са разгледали и приключили общо 140 възпитателни дела, спрямо 68 малолетни и 115 непълнолетни деца, живеещи във Варна, с наложени общо 279 възпитателни мерки, а за 2008 година са разглеждани и приключени общо 170 дела, спрямо 57 малолетни и 137 непълнолетни деца, на които са наложени и изпълнени в центровете и консултативните кабинети за социална превенция 285 възпитателни мерки по ЗБППМН.

Ръст бележат възпитателните дела и броят на възпитателните мерки при непълнолетните, а намаляват при малолетните лица, като се запазва тенденцията предложенията за възпитателни дела до местните комисии за БППМН да постъпват от прокуратурата - 83% и полицията – 15%, което е резултат от доброто междуинституционално сътрудничество между органите на местната съдебна и изпълнителна власт.

По данни на Варненска районна прокуратура за периода 2007 - 2008 година са осъдени общо 225 непълнолетни с наложени наказания: “лишаване от свобода” ефективно - 6 %, “лишаване от свобода” условно – 6%, “обществено порицание”- 35%, “пробация” на непълнолетни, навършили 16 години – 56%. Следователно, за непълнолетните най-често налаганото наказание е “общественото порицание” и “пробация”. Областната пробационна служба – Варна съобщава, че престъпленията, извършени от непълнолетни лица (16 до 18 години) с постановена присъда “пробация” са грабежи, домни кражби, и други средно тежки и тежки престъпления, които при лица над 18 години в повечето случаи получават ефективна присъда “лишаване от свобода”. За 2008г. има 20 непълнолетни с влязла в сила присъда “пробация”.

Превантивната дейност на Общинската и местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в община Варна се

осъществява в центровете и консултативните кабинети за социална превенция по райони в община Варна с приети и утвърдени статuti на общинско ниво, според които статuti седем мултидисциплинарни екипи от специалисти (психолози, психиатри, педагози, социални работници) извършват консултативна и корекционно-възпитателна дейност с деца-правонарушители от 8 до 18 години и техните родители. Организират се семинари с децата и родителите, разработват се и се апробират превантивни програми, работи се по проекти, съвместно с неправителствени организации, които осъществяват превантивни дейности на територията на община Варна по проблемите на асоциалното поведение на децата.

През центровете и кабинетите за социална превенция в община Варна са преминали за 2007 и 2008 година общо 161 родители, доброволно потърсили съдействие и консултации от специалисти, като само 20 родители от тях са с наложени задължителни мерки (консултации) по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, което очертава необходимостта да се засили превантивната работа с родителите.

Анализът на данните показва необходимост от разширяване на превантивните програми за деца-правонарушители в центровете и консултативните кабинети, помощни органи на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, с оглед намаляване на необходимостта от настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция в обществото.

II. ПРИНЦИПИ, НА КОИТО СЕ ОСНОВАВА СТРАТЕГИЯТА:

Приоритетност на превенцията на асоциалното поведение сред деца в общинската политика, в отговор на обществената загриженост към нарастващата агресия и насилие сред децата;

Защитеност на най-добрия интерес на детето;

Толерантност и равнопоставеност между деца и възрастни в спазването на правата и отговорностите на децата по отношение на тяхното развитие, възпитание и обучение.

Информираност на обществото, чрез широко представяне на обективни данни за проблемите, свързани с асоциалното поведение сред деца;

Ангажиране на гражданското общество, чрез подкрепа на неправителствени организации и доброволчески инициативи в реализирането на дейности по превенция на асоциалното поведение сред деца;

Оценяване на системата за превенция на противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и на необходимостта от превантивни програми и интервенции, основано на анализ на нуждите, въздействието и ефективността;

Балансираност в подхода на избор (ранна, вторична) и обхвата (общност, училища, семейства, система от професионалисти и доброволци) на превантивните програми;

Устойчивост на прилаганата превантивна политика, чрез осигуряване на ресурсна обезпеченост;

Партньорство с местни и национални институции и организации, ангажирани с превенцията (първична и вторична) на малолетните и непълнолетните;

Сътрудничество с чуждестранни градове и международни институции и организации при осъществяване на съвместни дейности по превенция на асоциалното поведение и взаимен обмен на добри практики.

III. ОСНОВНА ЦЕЛ – Ограничаване на риска от извършване на асоциални прояви и правонарушения от деца в община Варна, чрез изграждане и поддържане на устойчиви и ефективни превантивни програми за деца и семейства, и повишаване на ангажираността и взаимодействието на институциите, организациите и обществото като цяло.

IV. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

Стратегията за превенция и противодействие на асоциалното поведение и правонарушенията на деца в община Варна се осъществява в следните направления:

A. Превенция и обучения

Цел: Създаване на превантивна среда за децата в община Варна, способстваща намаляването на правонарушенията и асоциалните прояви от малолетни и непълнолетни.

Стратегическа задача 1 – Създаване на условия и среда в община Варна за развитие на уменията и интересите на децата в областта на изкуството и спорта чрез поддържане и разширяване на общински програми за ангажиране и осмисляне на свободното им време.

Стратегическа задача 2 – Въвеждане на ефективни превантивни програми за превенция на асоциалното поведение на децата в общата популация на децата – програми за ранна превенция;

Стратегическа задача 3 – Въвеждане на програми за деца в риск и техните семейства;

Стратегическа задача 4 – Въвеждане на програми в центровете и кабинетите за социална превенция, помощни органи на местните комисии за БППМН за превантивна работа с родителите и децата, извършители на противообществени прояви и правонарушения;

Стратегическа задача 5 – Регламентиране на статута на училищните органи за превенция на противообществените прояви на учениците, в съответствие с нормативните актове на Р. България и тяхното взаимодействие с институциите на територията на общината;

Стратегическа задача 6 – Повишаване на квалификационните умения на професионалистите, работещи в системата за превенция на противообществените

прояви и правонарушения от деца чрез разработване и прилагане на квалификационни програми.

Стратегическа задача 7 – Насърчаване на училищата, училищните настоятелства и неправителствените организации с нестопанска цел на територията на община Варна, за реализиране на училищни политики, инициативи и кампании в областта на превенцията чрез разработване на проекти, по общинска наредба, включваща програма за финансиране на проекти за превенция на асоциалното поведение и правонарушения от деца, живеещи и учещи на територията на община Варна.

Стратегическа задача 8 – Оказване на съдействие при осъществяване на непрекъснат контрол от оторизираните общински и национални органи и институции при изпълнение на приетите на национално и общинско равнище документи, касаещи сигурността и здравето на малолетните и непълнолетните на територията на община Варна.

Б. Информация

Цел: Осигуряване на институции, организации, обществеността и медиите с навременна и обективна информация относно превенцията и противодействието на асоциалното поведение и правонарушенията на деца в община Варна.

Стратегическа задача 1 - Събиране и анализиране на съществуващата информация от институциите в община Варна, работещи в полето на превенцията и противодействието на правонарушенията от деца;

Стратегическа задача 2 - Разпространение на данни и информация от оторизираните органи на местно равнище, в съответствие със законовите изисквания за достъп до лични данни на детето и семейството му;

Стратегическа задача 3 – Поддържане и развиване на софтуерната програма „Гамин” и „Гамино” на територията на общината за регистриране, обработване и архивиране на база данни за деца с противообществени прояви и техните родители в Общинската и местните комисии за БППМН;

Стратегическа задача 4 – Взаимодействие с медиите и партньорство при реализация на съвместни проекти в областта на превенцията на асоциалното поведение и правонарушения на децата;

Стратегическа задача 5 – Провеждане на изследвания и анализ на данните, свързани с превенцията и противодействието на асоциалното поведение и осигуряване на адекватна защита на правата на детето във всички етапи на съдебното и извънсъдебно производство.

В. Взаимодействие.

Цел: Институциите, организациите и обществото като цяло е необходимо да работят съвместно в посока намаляване на асоциалното поведение и правонарушенията на деца в община Варна.

Стратегическа задача 1- Поддържане и развиване на институционална и експертна мрежа за изпълнение на националната и местна политика по превенция и противодействие на асоциалното поведение на деца на територията на общината.

Стратегическа задача 2 - Разширяване и укрепване на взаимодействието между правоприлагащите органи в общински, национален и международен план с ясно разграничаване на функции и правомощия, чрез въвеждането на механизъм за взаимодействие.

Стратегическа задача 3 - Развитие на международното сътрудничество в полето на превенцията и противодействието на асоциалното поведение на децата и обмен на добри международни практики.

Стратегическа задача 4 - Предлагане на промени в нормативната база, свързана с осигуряване на правата и отговорностите на детето и обезпечаване на ефективно прилагане на законодателните мерки в областта на превенцията и противодействието на асоциалното поведение на малолетните и непълнолетните.

Стратегическа задача 5 - Нормативно, ресурсно и кадрово осигуряване, укрепване и разширяване на системата за превенция и противодействие на асоциалното поведение на децата в община Варна.

V. Управление и финансиране

Общинската комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните е структурата за управление и координация на дейностите в изпълнение на стратегията.

Нейните правомощия са определени, съгласно Правилника ѝ за функциите, организацията и дейността на комисията. Общинската комисия е постоянно действащ орган за координация дейността на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в Община Варна и компетентните институции и организации по прилагането на международни, национални, общински нормативни документи, свързани с превенцията и противодействието на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и превенция на асоциалното поведение на деца.

Настоящата стратегия се реализира чрез приемане на ежегоден План за действие, разработван от Общинската комисия за БППМН, в който се включват предварително подадените до Комисията ежегодни програми с посочени дейности от дирекциите, които ги изпълняват, институциите, които партнират по дейностите и осигуреното финансиране за съответната година, през бюджета на ресорните дирекции в община Варна.

Финансирането на дейностите за реализиране на Стратегията се осигурява от общинския бюджет, от държавно-делегирана дейност, както и от проекти по оперативни програми на Европейския съюз.

VI. Сътрудничество

В изпълнение на стратегията на общинско равнище си сътрудничат: общински дирекции – “Превенция”, “Образование”, “Младежки дейности и спорт”, “Социална

политика и жилищно настаняване”, “Осигуряване и опазване на обществения ред”, дирекция “Социално подпомагане”, Регионален инспекторат по образованието на МОМН - Варна, Областна дирекция на МВР- Варна, Местни комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – район “Приморски”, “Одесос”, “Младост”, “Владислав Варненчик”, “Аспарухово”, км. Каменар, км. Тополи, общински структури (съвети, комисии) в полето на превенцията на рисковото поведение на деца, медии и структури на гражданското общество.

Използвани понятия:

"Превенция" е закрила на детето чрез информиране, съдействие, подпомагане и услуги. (Закон за закрила на детето, ДР, §1, т.13)

“Асоциално поведение” – опозиционно, демонстративно–критично поведение на децата, свързано с отхвърляне и незачитане на законорегламентираните правила на социален живот, което поведение предполага предприемане на мерки за неговото коригиране; (по Карагъзов И., А. Гърбачева, Специална педагогика, 1996 г.)

„Детска престъпност” - събирателно понятие, което включва в себе си престъпленията и противообществени прояви, които извършват малолетните и непълнолетните, за които законодателят е предвидил вземането на специални възпитателни мерки, съобразени както с възрастовите особености на извършителите, така и с обществената опасност на деянието. (по Ц. Коларова, Правата на детето, С., 2004)

"Противообществена проява" е деяние, което е общественоопасно и противоправно или противоречи на морала и добрите нрави. (ЗБППМН, ДР, чл.49а, т.1)

"Възпитателна мярка" е алтернативна на наказанието мярка за възпитателно въздействие спрямо малолетен или непълнолетен, извършил противообществена проява, и непълнолетен, освободен от наказателна отговорност по чл. 61 от Наказателния кодекс, и се налага с цел преодоляване на отклоненията в поведението, предотвратяване на бъдещи нарушения и интеграция в обществото. (ЗБППМН, ДР, чл.49а, т.2)

“Дете” - всяко физическо лице до навършването на 18 години. (Закон за закрила на детето, чл.2)

“Малолетни” – лицата, които не са навършили 14-годишна възраст. (Закон за лицата и семейството, раздел I, т.3)

“Непълнолетни” – лицата от 14 години до навършване на 18 годишна възраст (Закон за лицата и семейството, раздел I, т.4)

“Дете в риск “ е дете:

а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;

б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;

в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;

г) което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;

д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

(Закона за закрила на детето, ДР, §1, т.11, изм. бр.14 от 2009 г.)

“Проявени” деца - водят се на отчет в детска педагогическа стая, извършили от една до две противообществени прояви;

“Утвърдени” деца - водят се на отчет в детска педагогическа стая, извършили повече от две противообществени прояви;

“Безнадзорно дете” е лице, ненавършило 18-годишна възраст и оставено без грижата на родителите или на лицата, които ги заместват. (ЗБППМН, ДР, чл.49а, т.3)

“Насилие” е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда. (ППЗНП, ДР, §1, т.1)